

לתגובות ודעות: שגיא 054-6868199

זמני ת"א:

בניסת השבת: 16:17

יציאת השבת: 17:16

ר"ת: 17:50

לקבלת העלון במייל – שלחו
הודעה ל: sagif_@walla.co.il

בס"ד עלון מס' 168 לשבת 22.11.2014 – תשע"ה מרחשוון כ"ט

זה השער לה' צדיקים יבוא בו

העלילות

יצחק לה' לנבח אשתו פי עקרה הוא (כה,כא)

פירש רש"י "ויַעֲתֶר" הרבה והפציר בתפלה. כביכול הקב"ה לא הסכים לשמוע לבקשתו עד שהרבה בתפלה. ויש להבין, מה הטעם בכל ההפצרות, הרי ודאי רצון ה' שיהיה ליצחק אבינו בן שימשיך את מסורת אבותיו ויקים את עם ישראל, ולמה לא היה בגדר "טרם יקראו ואני אענה"? וביותר אמרו חז"ל ביבמות (סד): מפני מה היו אבותינו עקרים, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. א"ר יצחק למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות. מבואר בגמ' שהיה צורך להפוך את הגזירה שאבותינו יתהפכו מעקרים לאנשים מולידים. ושוב, התמיהה גדולה, למה האבות והאמהות שייסדו את עמ"י נולדו בחסרון ובצורה לא מושלמת? אומרים בעלי המוסר שהיא הנותנת, כדי לייסד את עם ישראל יש צורך בקירבה עצומה לקב"ה, וזה מגיע על ידי ריבוי תפלה והפצרה. וכך, בכח תפלת האבות והאמהות יהיה שפע לכל הדורות, וזה נותן לנו כח להתפלל גם במקרה שלא נראית שום אפשרות לעזור, ובכל זאת התפלה פועלת ויש לה כח לשנות סדרי בראשית מחוץ לגדר הטבע. מסופר על אשה שבנה חלה מאד, ואמר לה הרופא שהמצב קשה מאד, אך בכל זאת נתן לה לנסות תרופה מסוימת. כתב לה מרשם והיא הלכה מיד לבית המרקחת, אך היות והיה זה בערב שבת בין השמשות, המקום היה סגור. ומה יכלה לעשות והילד במצב פקוח נפש? לקחה איפוא את המרשם, זרקה אותו לתוך דוד של מים חמים המוכן לשבת וביקשה והתפללה לה' שהמים האלו ירפאו את הילד, ובשבת נתנה לילד מעט מעט ללגום מהמים. וראה זה פלא, הילד התאוּשש ותוך כמה ימים שב לאיתנו. חזרה אל הרופא והרופא התפלא שהילד נשאר בכלל בחיים. שאל אותה אם נתנה לו מהתרופה, והיא שחה לו את המעשה. הרופא ממש יצא מכליו ופרסם את הדבר איך התפלה והאמונה בקב"ה יכולה לשנות את הטבע בצורה מוחשית. (עלון פניני בית הלוי גיליון 306).

ותלך לדרש את ה' (כה,כב)

ופירש רש"י שהלכה לבית מדרשו של שם. וקשה, מדוע הלכה לבית מדרשו של שם ולא לבית אברהם חמיה, הלא גם הוא היה נביא? והנה במדרש מבואר שהטעם שאברהם נפטר מן העולם קודם זמנו – כדי שלא יראה שנכדו עשיו יוצא לתרבות רעה. וודאי שלא רצו משמים שידע שיש לו נכד כזה, והרי אם רבקה היתה הולכת לשאול את אברהם חמיה – היתה מספרת לו כשהיא עוברת ליד בית ע"ז ולדה מפרכס לצאת, ואז אברהם היה יודע שיש לו נכד רשע, וכיון שמשמים רצו להסתיר ממנו את זאת – סיבבו שרבקה לא תלך אליו. (תפארת יהונתן).

ויתרצצו הפנים בקרבה ותאמר אם פן למה זה אנכי ותלך לדרש את ה' (כה,כב)

'רבקה' היא רמו לנשמה של האדם, 'ויתרצצו הפנים בקרבה' – רמו למה שמתרחש באדם, שבאדם מתרוצץ יצר הרע ויצר הטוב, ולפעמים האדם אומר לקב"ה, די כבר, אני לא יכול עם הניסיונות הללו, "למה זה אנכי" שכל הזמן יש מאבק בין היצר הרע ליצר הטוב, כמו שנאמר על יעקב (בראשית לה, כה): "ויאבק איש עמו עד עלות השחר" – שהיצר הרע לא מרפה מהאדם לרגע, כל החיים, כל רגע עד עלות השחר נאבק איתו. ומה צריך לעשות כדי להינצל? רמוז לנו בפסוק "ותלך לדרש את ה'": שאדם ילך לדרוש את ה' וזאת יעשה באמצעות לימוד תורה (כמו שאמרו חז"ל בקידושין (ל,ב) – "משכהו לבית המדרש"), ובכך ינצל, שנאמר "אמר הקב"ה לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו. ועוד בס"ד אפשר לומר ותלך לדרש את ה' – נאמר דווקא אותיות דרש – רמוז לאדם שילמד תורה על דרך הדרש, ובכך יתחבר יותר לתורה הקדושה וירגיש במתיקות שלה ואז יזכה להינצל מהיצר הרע.

הדף טעון גניזה, נא לא לקרוא בשעת התפילה שאין זה עושה נחת רוח לבורא יתברך

וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נֵזִיד (כה,כט)

ואמרו חז"ל (במדרש הגדול): בא וראה כמה עבדים ושפחות היו לו לאביו, וכשהוא בא מבית המדרש, מוצאן שהן ישינין, אינו רוצה להרגיש ולהצהיב = להכעיס, כפירוש התרגום בפסוק "וכעסתה צרתה" (שמואל א-א,ו) – ומצהבה לה" [את אחד מהן שישמשו אלא הוא עומד ומבשל לעצמו". ומעתה נדון בעצמינו: אם כך היה יחסו של יעקב אבינו למשרתיו, על אחת כמה וכמה כלפי כל אדם. כתב הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל (בספרו לב אליהו): כמה יכול אדם להתקדש על ידי זהירותו לא להזיק ולצער את חברו. כגון תלמיד הנכנס לחדרו בפנימיית הישיבה ורואה שחברו ישן, והוא נזהר שלא לגרום רעש או להדליק את החשמל, כדי שלא לגזול את מנוחתו, הרי זה בא מתוך אהבת הבריות הנובעת מתוך אמונה "כי בצלם אלוקים עשה את האדם". מסכם רבי אליהו: כמה קדושה ואור אלוקי שופעים על אדם זה. כמה מאושר הוא ומוצא חן בעיני הקב"ה עבור זהירות זו. אין לשער כמה יכול הוא להצליח בזה לעלות מעלה מעלה בשלבי התורה ועבודת ה'. וכתב הגה"צ רבי חיים פלאג'י זצ"ל (בספרו תוכחת חיים): הנזהר שלא יסובב צער לזולת מחמתו, יסייעוהו מן השמים שרצונו יקויים, וזוכה לבנים כשרים ומטתו שלימה. מדה כנגד מדה. כשם שאינו רוצה בצער אחרים ובנזקם ומצטער בכאבם, כך גם מן השמים יתנו לו בנים כשרים שלא יבוא לידי צער ותקלה בגללם.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׁבִיעָה לִי פִּיזֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכֹּר אֶת בְּכֹרְתוֹ לַיַּעֲקֹב (כה,לג)

מדוע ביקש יעקב מעשו להישבע על מכירת הבכורה? בספר "דברי מרדכי" מבאר זאת על פי דברי הרמב"ם (הלכות מכירה כב,א) שכתב שאף שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. אולם אם אמר לחבירו בלשון שבועה – חייב הוא למכור לו, מדין השבועה. על פי זה מבואר מדוע מבקש יעקב אבינו מעשו להישבע לו. הבכורה היתה בגדר 'דבר שלא בא לעולם', ואם כן עלול יהיה עשו לטעון שאין המכירה חלה. אך עתה, בתוספת השבועה, מנע יעקב את הטענה הזו.

וַיְהִי פִי זָקֵן וַיִּצְחַק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרְאֵת (כז,א)

מפרש רש"י: "...דבר אחר: כדי שייטול יעקב את הברכות". כלומר, לשם מטרה זו, שייטול יעקב את הברכות, עשה הקב"ה את יצחק עיוור. ולכאורה מדוע? הרי יכול הקב"ה לסדר שהברכות יהיו ליעקב וגם בלי להזדקק לכך שיצחק יהיה עיוור. מהו, אפוא, הקשר בין העיוורון של יצחק אבינו לבין הברכות המגיעות ליעקב? פירש הרב אברהם פלאג'י זצ"ל, שהנה במדרש (ב"ר סז,ד) מסופר, שכשראה עשיו שיעקב לקח את הברכות, "התחיל מחכך בגרונו כמאן דמחייך, וזורק רוק מפיו", הוא התחיל לכחכח בגרונו ולירוק. מה פשר הדבר? בגמרא בבבא בתרא (דף קכו): איתא: "בוכרא הוא ומסי רוקיה", ופרש רשב"ם: "מסי רוקיה – לעין", כלומר, הרוק של הבכור מרפא את חולי העין. ואומרת שם הגמרא: "גמירי: בוכרא דאבא – מסי רוקיה, בוכרא דאמא – לא מסי רוקיה", רק בכור מאב רוקו מרפא, ולא בכור מאם. כשעשיו ראה שלקחו לו את הברכות, אמר: "אבא, מיד תראה ותיווכח שאני הבכור, שהרי הרוק שלי ירפא אותך. התחיל לירוק – אך ללא הועיל". מדוע? כי עשיו באמת לא היה הבכור, כמו שמובא ברש"י לעיל (כה,כו), שהנכנס ראשון יוצא האחרון. נמצא שעשיו היה רק פטר רחם, אך לא בכור ליצירה, הוא לא היה בכור לאביו, והרי כפי שהובא מהגמרא שם, בכור מאם – רוקו אינו מרפא כי אינו בגדר בכור. זו, אפוא, כוונת רש"י באמרו שהקב"ה עשה שיצחק אבינו יהיה עיוור כדי שיעקב יוכל לקבל את הברכות. הכיצד? כששמע יצחק שלקח יעקב את הברכות כתוב: "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד". ואז שמע את עשיו מתחיל לירוק ונוכח לדעת שהיריקות אינן מועילות לרפאו מעיוורונו. חשב לעצמו יצחק: רגע, מדוע באמת היריקות אינן פועלות את פעולת הריפוי שלהן? ודאי משום שעשיו אינו הבכור. ממילא – גם ברוך יהיה", יעקב שהוא הבכור האמיתי בא ונטל את ברכותיו בדין. (ומתוק האור)

הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהֵיָדִים יָדֵי עֵשָׂו (כז,כב)

רבי יעקב קראנץ, הידוע בכינויו "המגיד מדובנא", נדד הרבה בקהילות ישראל והטיף להמוני שומעיו לעדן את מידותיהם בתחום שבין אדם לחברו. באחת מדרשותיו על הפסוק: "הקל קול יעקב, והידיים ידי עשו", אמר רבי יעקב: רבים בתוכנו מהדרים עד מאוד בתחומי "הקול" שלהם: מתפללים בציבור שחרית, מנחה וערבית, קובעים עיתים (זמנים) לתורה, ונמנעים גם מלהיכשל באיסורי רכילות ולשון הרע. "הקל קול יעקב" מטופל, אפוא, אצלם כדת וכדין. אולם, משמגיעים הדברים ל"ידיים" למתן צדקה ולעשיית חסד עם העניים והנדכאים – מתברר לפתע שמקוים אצלם – "והידיים ידי עשו", והם מוכנים "להרוג ולהיהרג" על כל פרוטה ופרוטה שהם מוציאים מכיסם.

וַיִּבֶן שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְשֵׁם ה' (כו,כה)

עניין בניין המזבח היה לפרסם הנבואה או הנס אשר על זה בנה המזבח. וכן קראו שם המזבח "ה' ניסי" (משך חכמה). אל מו"ר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, הגיע יהודי שנעשה לו נס מופלא, והוא מאוד רוצה לפרסמו, כדי להודות ולהלל להשי"ת, אך הוא חושש שמא יהיה לו מהפרסום רבים עין הרע, ובא לשאול האם עליו לחשוש לכך או לא? מו"ר שליט"א הציע את השאלה לפני גיסו, מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, ותשובת הגר"ח היתה: להגיד ולספר נפלאות ה' יתברך! מקור בתורה להנהגה זו של 'פרסום הנס', מצינו בהבאת 'קרבן תודה' בזמן שבית המקדש היה קיים, שמביא הקרבן היה מאסף אנשים לסעודת המצוה, ומספר להם את הנס שעשה עמו ה', וכמבואר ב'העמק דבר' (ויקרא ז', ט"ו) שלכך צמצמה התורה את זמן אכילת התודה רק עד עלות השחר (בשונה משאר שלמים שנאכלין לשני ימים ולילה אחד), כדי שלא תהיה אלא סעודה אחת עם מזון רב של ארבעים לחמים, ואנשים מרובים ישתתפו בסעודה לבל יבוא הקרבן לידי נותר, וממילא יתפרסם הנס ביותר, ויקיים בהידור את הכתוב 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם'. לאור הדברים, מבואר היטב הכתוב 'ויזבחו זבחי תודה, ויספרו מעשיו ברינה' (תהלים ק"ז, כ"ב), שהרי תכלית קרבן תודה הוא שיספר חסדי ה' יתברך לפני אנשים רבים, ואם כן זהו שכתוב 'ויזבחו זבחי תודה', שתכליתם הוא כדי ש'יספרו מעשיו ברינה' (ופריו מתוק).

וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ בְלִבּוֹ וַיִּקְרְבוּ יָמֵי אָבֶל אָבִי וְאַהֲרֹנָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי (כו,מא)

באחת השיחות לקהל בני עדתו הסביר הרה"ק בעל הבית ישראל מגור זי"ע כי תורה מגנא ומצלא רק אם לומדים מתוך שמחה! והביא סייעתא (ראיה) לדבריו מדברי בעל הכלי יקר זי"ע דמפרש, שעשו תלה את הדבר ב'ימי אָבֶל' לפי שהאבל אסור לעסוק בתורה. וכשיעקב לא יעסוק בתורה, לא יהיה דבר המגן עליו, ויוכל להרגו. ולכאורה הענין מוקשה – כלום חסר מה ללמוד בימי האבלות מדברים המותרים? אלא מכאן משמע, שכאשר לומדים בלא שמחה, חסר מה ב'חפצא' של תורה. ואין בכח לימוד כזה להגן ולהציל!...

מעלתה של התפילה שיכולה לשנות את הטבע (הרב משה דיין)

בתחילת הפרשה מספרת התורה על תפילת יצחק ורבקה להקב"ה שיתן להם בנים. הכתוב מציין את התפילה בלשון 'עתירה' כמו"ש 'ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו". גם קבלת התפילה מוזכרת בפסוק באותו נוסח 'ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו". ובגמ' (יבמות סד) שאלו חז"ל שתי שאלות. האחת – מדוע נמשלה תפילתם של צדיקים לעתר. שהרי לא כתוב 'ויתפלל יצחק' אלא 'ויעתר יצחק'. והשאלה השניה – מדוע כאשר התקבלה התפילה נאמר 'ויעתר לו' ולמה לא נאמר 'ויעתר להם' כיון שהרי שניהם היו עקרים. על השאלה הראשונה מתרצת הגמ' – ללמדנו שתפילת הצדיק דומה ל'עתר'. כלומר הוא כלי שמהפכים בו את התבואה, בכדי להוציא ממנה את הפסולת. כך תפילת הצדיק מהפכת את מידת הרגונות, למידת הרחמים. המהרש"א מסביר את הדברים: כי כמו שהעתר מהפך התבואה להבדיל המדה הרעה שהוא המוץ שבה, ממדה טובה שבה. כך תפילתן של צדיקים מהפכת להבדיל מדת הדין ממידת הרחמים. ע"כ. להמתקת דבריו נביא את דברי ה"באר יוסף, והאבני שהם" שהסבירו: בהיות ורבקה היתה בת של רשע וכן אחיה היה רשע גדול, היתה הפרעה של מידת הדין שלא תביא בנים לעולם, שהרי יש מידה "פוקד עון אבות על בנים". ויצחק על ידי תפילתו היפך את מידת הדין לרחמים, דוקא בגלל זה שהיא באה מבית כזה, של אנשים רשעים, רמאים וחסרי אמונה. והיא לא הלכה בדרכם של רשעים אלו, ונעשתה צדקת גמורה, ראויה היא לשבח גדול. ולהפקד בבנים. ועל השאלה השניה מתרצת הגמ' – שהתורה רוצה להדגיש לנו שהתפילה התקבלה בזכות יצחק כיון הוא היה צדיק בן צדיק. ויש מעלה יותר בתפילתו, מאשר תפילתה של רבקה שהיתה צדיק בן רשע. ע"כ. למדנו מכאן את כוחה של התפילה של הצדיק שיכולה להפוך את מידת הדין לרחמים, וזאת בסיוע הזכות אבות שיש לו. והנה בגמ' במסכת תענית (כה) מסופר שם שהיתה שנה של עצירת גשמים וחכמי הדור גזרו תענית והתפללו על הגשם. בתחילה העמידו את ר' אליעזר בן הורקנוס שהוא יתפלל בשליח הציבור ויבקש על הגשם. ולא ירד גשם. ואז העמידו את ר' עקיבא להיות שליח ציבור, וכיון שאמר 'אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה. אבינו מלכנו למענך רחם עלינו' מיד ירד הגשם. היו כמה מהחכמים שדברו בגנותו של רבי אליעזר שלא נענה. יצתה בת קול ואמרה לא מפני שר' עקיבא גדול מר' אליעזר, אלא מפני שר' עקיבא מעביר על מידותיו, ור' אליעזר אינו מעביר על מידותיו. ע"כ. מדברי הגמ' הללו למדנו חידוש, מהי מעלת האדם המעביר על מידותיו. שזו זכות ומעלה מיוחדת שראויה תפילתו להתקבל גם בזמן שיש מידת הדין. הגאון החסיד ר' יעקב עמדין זצ"ל בפירושו לאבות (פ"ב מש' טו) מבהיר לנו מדוע כאן לא עמדה זכות אבות של ר' אליעזר. ואלו דבריו: והטעם כי ר' אליעזר הגדול היה לו זכות אבות, ובטח בזכותו ובזכותם. ור' עקיבא לא היה לו זכות אבות ולכן היה מתחנן מצד טובו הגדול, ודבריו יוכיחו ולכן נענה. עכ"ד. הבהיר לנו הרב, כי אם המתפלל סומך ונשען על

הדף טעון גניזה, נא לא לקרוא בשעת התפילה שאין זה עושה נחת רוח לבורא יתברך

זכות אבותיו, יש בזה קצת חסרון. לעומת זאת אם אדם מתחנן להקב"ה שירחם עליו מצד טובו הגדול, בזה יש יותר כניעה מול הקב"ה ולכן תפילה כזו יותר מקובלת. ומעתה נבין שיצחק אבינו כשהתפלל כלל לא נשען על זכותו וזכות אביו, אלא היפך בזכותה של רבקה. ולכן דוקא סיבה זו גרמה לו שתפלתו תקבל, בגלל שהעביר על מידותיו, וסמך רק על רחמי ה'.

סיפור לשבת – מעלת של מזכה הרבים

כששח פעם רבי שלום שברון זיע"א במעלתו של מזכה הרבים, הוסיף הוא ואמר: "יש לי סיפור מופלא אודות 'זיכוי-הרבים' ממנו נלמד שזכות זיכוי הרבים, עומדת היא אף לזרעו של המזכה". וכך סיפר: היה זה בעת ביקורי בלונדון באחד מימי החנוכה, נכנסתי לביתו של איש נכבד, ניצל שואה, והתפעלתי מייחסו המיוחד לתלמידי חכמים ואהבתו העצומה לתורתנו הקדושה. כשהבחין הוא בהתפעלותי ממנו ומהנהגותיו האצילות, פתח הוא ואמר: "רבי! זכיתי לכך בזכות מור אבי!". לאחר אתנחתא קלה המשיך מארחי הנכבד וסיפר: בעיירה שבה התגוררנו, היה יהודי בשם 'משה החייט' שעזב את היהדות רחמנא ליצלן. לימים חלה אביו של 'משה החייט' ונפטר מן העולם, הלה ישב 'שבעה' על אביו, אך רוב ככל אנשי העיירה לא הגיעו לנחמו, היה זה אבי היקר שקם ואמר: "יהודי הוא! אני הולך לנחמו ויהי מה!". 'משה החייט' נדהם לראות את אבא בפתח ביתו, הוא פשוט לא האמין למראה עיניו, איך אבי היה הראשון שהתעשת וניגש ופתח איתו בשיחה חמה ולבבית. לאחר דקות ספורות, אמר לו: "אתה חייב לעשות נחת רוח לאביך המנוח! כדאי מאוד שתבוא לבית הכנסת ותאמר קדיש לעילוי נשמתו של אביו. דברי התורה ששמע נכנסו בליבו, והחל הוא לשמור תורה ומצוות ולדקדק במצווה קלה כבחמורה. לצערי הרב, בהיותי בגיל 13 פרצה המלחמה, ובו ביום נכנסו הגרמנים לעיירתנו והסתערו עלינו באכזריות נוראה, ולקחונו עימם. אבי ואימי, אחי ואחיותי, ואף 'משה החייט' וכל משפחתו, נעקדו על קידוש ה', ורק אני נשארתי לפליטה. שהיתי שנתיים תמימות במחנה ריכוז, שבו עבדתי קשה מאוד! בהיותי בגיל 15 השתחררתי. במחנה הכרתי חבר, שהיה רחוק מתורה ומצוות, וכיון שלא למדתי ואף לא התפללתי, התחלתי לזלזל במצוות ולעשות כמעשיו, אך תמיד נזחרתי מלחלל את השבת, ואף הייתי בטוח שלא אחלל שבת לעולם. כשהסתיימה המלחמה הגיעו חיילי בנות הברית, ולקחונו לבית-החלמה, שהיה בראש ההר. כל שרידי המחנות היו רזים ומצומקים מאוד והיה חשש גדול שמחמת רעבונם הנורא, יאכלו הרבה בבת אחת וימותו, וכך שתינו בימים הראשונים רק מרק צח, ולאחר מכן מאכלים רכים המתעכלים מהרה. באחת השבתות ישבנו מסביב לשולחן ערוך כל טוב, והרשונו לאכול ככל אשר נחפוץ, באומרים: 'בריאם אתם ויכולים אתם לאכול באוות נפשכם', בפעם הראשונה אכלנו ושתינו לשובע נפשנו, ובסיום הארוחה שלף חברי סיגריה והחל לעשן ואמר לי: "אחרי סעודה דשנה כזאת אין דבר יותר מתבקש מעישון סיגריה", ואף על פי שידע הוא, שמעולם לא עישנתי בשבת, תחב לי סגריה בפי והצית אותה. יצרי הגדול בער בקרבי מאוד, ולאחר הסיגריה הראשונה, החלטתי להמשיך ולעשן, וכך לצערי הרב, עישנתי איתו כמה סיגריות, לאחר מכן, אמר הוא לי: "כבר עישנת בשבת, אז הבה וניסע למרכז העיר". וממחשבה למעשה, עלינו מיד ל'חשמלית' היורדת מן ההר אל העיר. אנשים רבים הלכו שם ברחוב, ולפתע את מי רואות עיניי את 'משה החייט'! הוא ולא אחר! לא האמנתי למראה עיני, כיון שהיה ידוע לי שהוא נספה בשואה, התבוננתי בו במחשבה: 'אולי אני הוזה? אך לא! זה הוא! אני מזדהה אותו בוודאות'. וכך בעודי עומד ומשתומם, הגיע הוא סמוך אליי ממש, ולפתע נעלם כלא היה. פרצתי בבכי ואמרתי לחברי: "אני חוזר למחנה הנופש!". נכנסתי לחדרי ובכיתי נוראות, כשפניי טמונות בכרית, עד שנרדמתי. בחלומי רואה אני את 'משה החייט' מחייך אליי ואומר: "אביך החזיר אותי בתשובה! לא יכולתי להשלים עם כך שתחלל שבת, וביקשתי רשות מבית דין של מעלה לבוא ולהצילך מרדת שחת!". מאז הפכתי לאדם אחר! ומאותו יום משתדל אני לדקדק במצווה קלה כבחמורה, ואהבת התורה ולומדיה בוערת היא כאש בקרבי, ובע"ה בוודאי שלא תכבה לעולם ועד!!!

בע"ה זיווג הגון, בריאות פרנסה והצלחה: לשגיא בן מרים, עוז בן מרים, לירון, אמיר וענבל בני פנינה, הדר בת נילי, הילה בת אסתר, מורן בת רותי, אלכסי בן אירנה, גיא בן חוה, חמוטל בת ויקטוריה. לרפואה שלמה: לציפורה בת מורוור, לציפורה בת מרים, שרה בת תמר, אורלי בת מלכה, אייל בן שרה, שי בן רחל, יחזקאל בן אידה, רבקה בת מסעודה, אלכס בן רימה, יצחק יעקב בן יפה, אילן בן מסעודה, יוסי בן ציפורה, יוסף בן ציפורה. לעילוי נשמת: בנימין בן סולי ז"ל, חביב בן סולי ז"ל, בתיה בת סולי ז"ל, גבריאל בן מורוור ז"ל, מיכאל בן מורוור ז"ל, רחמים בן מורוור ז"ל יחזקאל בן יהודית ז"ל, דבורה בת טובה ז"ל, ישראל בן חנה ז"ל, דבורה בת מרים ז"ל. ארז בן חיה ז"ל, יוסף מיכאלשוילי בן רפאל ז"ל, חנה בת שמחה ז"ל, דוד אמנו בן מזולה ז"ל, משה בן שושנה ז"ל.